VIZIUNI ANTICORUPȚIONALE PENTRU FORTIFICAREA REZILIENȚEI SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN PERIOADA POST-ELECTORALĂ: 2025-2029 [1]

ANTI-CORRUPTION VISIONS FOR STRENGTHENING THE RESILIENCE OF NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE POST-ELECTORAL PERIOD: 2025-2029

Andrei GUȘTIUC, *doctor în drept, conferențiar universitar*
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
E-mail: agustiuc@yahoo.com
ORCID ID: 0009-0001-8710-7462

Ludmila GUȘTIUC, *doctor în drept*
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
E-mail: lgustiuc@yahoo.com
ORCID 0000-0002-8516-4949

CZU: 351.86(478): 346
https://doi.org/10.53783/snierm2025.08

Rezumat. *Alegerile parlamentare din toamna anului 2025 s-au constitut într-un vot de încredere pentru guvernare și o exprimare fermă și de netăgăduit a voinței poporului pentru reforme fundamentale, bunăstare și economie competitivă, anticorupție și ca finalitate – aderarea cât mai grabnică la Uniunea Europeană. Prin urmare, perioada imediat următoare – anii 2025-2029 ar reprezenta o etapă de rară stabilitate politică, ce ar trebui valorificată la maxim.*

Scopul de bază al cercetării constă în furnizarea unui suport științific constant și de calitate pe dimensiunea asigurării securității naționale, în special variabila anticorupțională. Avem convingerea că, consolidarea procesului de realizare a actului de justiție pe cauzele de corupție, ar fortifica securitatea raporturilor juridice și în ultimă instanță ar contribui la asigurarea securității naționale, în special, în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Ipoteza asupra căreia insistăm și asupra căreia vom reveni constant în rândurile ce urmează, vizează ideea precum că, de rând cu securitatea națională și procesul de integrare europeană, elementul cheie ce le interferează și efectiv le poate submina sau

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice,* realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

fortifica, este activitatea anticorupțională.Prin urmare, cercetarea se va axa pe argumentarea ideii precum că, asigurarea securității naționale și efectiv integrarea europeană a Republicii Moldova se pot realiza doar prin fortificarea dimensiunii anticorupționale. Sau altfel zis, fără reforme pe dimensiunea anticorupțională devine imposibilă asigurarea securității naționale a Republicii Moldova și aderarea noastră la Uniunea Europeană. Avem intenția de a contribui științific la ameliorarea situației din domeniul anticorupției, în special prin argumente ce vizează necesitatea creării unei instanțe specializate în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe, denumită Curtea Anticorupție (sau, într-o redactare mai fericită – Tribunalul Anticorupție). Concluzia magistrală a cercetării este că, în Republica Moldova este nevoie de a reconceptualiza eforturile anticorupționale, inclusiv prin instituirea unui Tribunal Anticorupție, cu atribuții de examinare a cauzelor de corupție de rezonanță și cu prejudicii considerabile.

***Cuvinte-cheie**: Programul Guvernului 2025-2029; securitatea națională; activități anticorupționale; Curtea Anticorupție; corupția mare; corupția electorală; fraude bancare; Comisia de la Veneția; Uniunea Europeană*

***Abstract.** The Parliamentary elections in the fall of 2025 constituted a vote of confidence for the government and a firm and undeniable expression of the will of the people for fundamental reforms, welfare and a competitive economy, anti-corruption and, ultimately, the earliest possible accession to the European Union. Therefore, the immediately following period – 2025-2029 years would represent a stage of rare political stability, which should be exploited to the fullest. The basic goal of the research is to provide constant and full of quality scientific support on the dimension of ensuring national security, especially the anti-corruption variable. We are convinced that strengthening the process of carrying out the act of justice in corruption cases would strengthen the security of legal relations and ultimately contribute to ensuring national security, especially in the context of the integration of the Republic of Moldova into the European Union. The hypothesis that we insist on and to which we will constantly return in the following lines, aims at the idea that, along with national security and the European integration process, the key element that interferes with them and can effectively undermine or strengthen them, is anticorruption activity. Therefore, the research will focus on arguing the idea that ensuring national security and effectively European integration of the Republic of Moldova can only be achieved by strengthening the anticorruption dimension. In other word, without reforms in anticorruption dimension, ensuring the national security of the Republic of Moldova and our accession to the European Union becomes impossible. We intend to contribute scientifically to improving the situation in the field of anticorruption, especially through arguments that aim at the need to create a specialized court in examining corruption and related cases, called the Anticorruption Court (or, in a better expression – the Anticorruption Tribunal). The main conclusion of the research is that, in the Republic of Moldova, there is a need to reconsider anticorruption efforts, including by establishing an Anticorruption Tribunal, with powers to examine high profile corruption cases and with considerable damages.*

***Key words**: Government Program 2025-2029; national security; anticorruption activities; Anticorruption Court; grand corruption; electoral corruption; banking fraud; Venice Commission; European Union.*

Introducere

Securitatea națională și integrarea europeană a oricărui stat candidat și în speță a Republicii Moldova, sunt două elemente de o interdependență magistrală. Ultimii

ani Republica Moldova se află constant sub amenințări la adresa securității naționale. Cu precădere este vorba de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, pornit în anul 2014 și trecând într-o fază fierbinte la 24 februarie 2022, care, aidoma sabiei lui Damocles, planează asupra existențialismului Republicii Moldova. Totodată, în campaniile electorale din ultimii doi ani: campania electorală pentru alegeri prezidențiale din anul 2024 și campania electorală pentru alegeri parlamentare din anul 2025, prin elemente de corupție electorală, au existat multiple amenințări la adresa securității naționale.

Ipoteza asupra căreia insistăm și asupra căreia vom reveni constant în rândurile ce urmează, vizează ideea precum că, de rând cu securitatea națională și procesul de integrare europeană, elementul cheie ce le interferează și efectiv le poate submina sau fortifica, este **activitatea anticorupțională**. Avem în vedere, capacitatea Republicii Moldova de a preveni, de a stăpâni, de a controla fenomenul corupțional și de capacitatea administrației publice de a realiza reforme anticorupționale. Respectiva idee își găsește sorgintea în realitățile curente: problematica anticorupțională suscită interesul atât a societății Republicii Moldova, cât și a partenerilor săi de dezvoltare, în special a Uniunii Europene. Aceasta cu atât mai mult, cu cât, Republica Moldova a fost acceptată în calitate de țară candidat de aderare la Uniunea Europeană, ceea ce ne plasează pe poziția de preaderare și nevoia unor reforme fundamentale, inclusiv pe filiera anticoupțională.

Prin urmare, cercetarea se va axa pe argumentarea ideii precum că, **asigurarea securității naționale și efectiv integrarea europeană a Republicii Moldova se pot realiza doar prin fortificarea dimensiunii anticorupționale**. Sau altfel zis, fără reforme pe dimensiunea anticorupțională devine imposibilă asigurarea securității naționale a Republicii Moldova și aderarea noastră la Uniunea Europeană.

Actualitatea temei investigate este determinată de faptul că la moment, Republica Moldova se află la începuturile unui ciclu de ascensiune, dezvoltare și demarare a unor reforme structurale, chintesențiale, de natură să accelereze realizarea dezideratului național de integrare în Uniunea Europeană.

Alegerile parlamentare din toamna anului 2025 s-au constitut într-un vot de încredere pentru guvernare și o exprimare fermă și de netăgăduit a voinței poporului pentru reforme fundamentale, bunăstare și economie competitivă, anticorupție și ca finalitate – aderarea cât mai grabnică la Uniunea Europeană.

Prin urmare, perioada imediat următoare: 2025-2029 ar reprezenta o etapă de rară stabilitate politică, ce ar trebui valorificată la maxim.

La data de 01 noiembrie 2025, membrii Cabinetului de miniștri, condus de Prim-ministrul Alexandru Munteanu, au depus jurământul de investire.

În ajunul ceremoniei festive, Parlamentul Republici Moldova, prin votul de încredere a 55 deputați, au investit Guvernul Munteanu. Investirea semnifică, printre altele, faptul că deputații au acceptat Programul de activitate al Guvernului.

Pentru cercetarea noastră, interesul este, în ce măsură, problematica securității naționale și a activităților anticorupționale și-a găsit materializare și detaliere în Programul de activitate al Guvernului. Interesul este unul nu doar teoretic, ci eminamente practic:

1. a constata activitățile pe cele două dimensiuni (securitatea națională și activitatea anticorupțională) existente în Program;
2. a le desprinde din Program și a le supune unei analize: consistența lor, sunt ele suficiente sau nu, eventualele lacune etc.;
3. a propune completarea Programului de activitate al Guvernului cu măsuri ce ar fortifica securitatea națională a Republicii Moldova și activitatea anticorupțională – piloni fundamentali în realizarea cu succes a dezideratului național de aderare la Uniunea Europeană.

Suntem conștienți de faptul că, la lecturarea atentă a prezentului material, cititorul atent ar putea indica asupra unei inadvertențe - care ar fi sensul unor propuneri de completare a Programului de activitate al Guvernului, având în vedere faptul că Programul a și fost deja perfectat, supus dezbaterilor în ședința Parlamentului de investire a Guvernului și efectiv s-a trecut la realizarea acțiunilor din conținutul său?!

Explicația este una simplistă de tot – de la ședința de constituire a Parlamentului nou ales (22 octombrie 2025) și până la investirea Guvernului Munteanu (30 octombrie 2025) a existat un interval de doar 8 zile, iar evenimentele ne-au surprins, inclusiv și prin faptul că s-au precipitat cu o viteză fulgerătoare, fără a ne lăsa timp suficient de reacții cu caracter științific.

Prin urmare, eventualele constatări, concluzii și recomandări, cu referire la problematica securității naționale și a activităților anticorupție, din conținutul Programului de activitate al Guvernului Munteanu, vor lua forma unor sugestii, de natură a completa și a corecta itinerarul Guvernului pentru anii 2026-2029.

Ținem să precizăm, **cercetarea științifică vizează primordial problematica anticorupțională**. Și nu doar într-o abordare abstractă, ci în interconexiune și raport determinativ dintre activitatea anticorupțională și asigurarea securității naționale – factori magistrali ce deschid ușile spre o posibilă aderare la Uniunea Europeană.

În primăvara anului 2025, încă cu mult înainte de alegerile parlamentare, cu referire la activitatea anticorupțională, atestam existența unor carențe grave, ce erodează încrederea publicului în instituțiile statului și efectiv poate nărui visul european.

Până în prezent, implementarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care prevede necesitatea întreprinderii unor importante reforme interne, inclusiv, prin asigurarea eficacității în lupta împotriva corupției, precum și a asigurării unei puneri în aplicare eficace a instrumentelor juridice internaționale relevante, cum ar fi Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției din 2003 se realizează cu pași timizi și fără efecte vizibile.

Adevărul este că nu este neapărat să fii cercetător științific ca să realizezi că, justiția Republicii Moldova are probleme grave. Probabil că fiecare cetățean al acestui stat este conștient de o atare situație.

Respectivul aspect, coroborat cu alte idei enunțate mai sus, ne determină să venim cu o cercetare din domeniul consolidării mecanismelor anticorupționale, având finalitatea de a oferi soluții teoretico-practice guvernării.

Avem intenția de a contribui științific la ameliorarea situației din domeniul anticorupției, în special prin argumente ce vizează **necesitatea creării unei instanțe specializate în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe, denumită Curtea Anticorupție (sau, într-o redactare mai fericită – Tribunalul Anticorupție)**.

În contextul celor menționate, apare necesitatea unor cercetări științifice de calitate, care într-un final, ar oferi factorilor decizionali din administrația publică, dar și întregii societăți, unele soluții științifico-practice de remediere a derapajelor anticorupționale constatate și de consolidare a statului de drept – ca unul din elementele cheie de asigurare a încrederii societății în actul de justiție. Aceasta cu atât mai mult, cu cât respectiva problematică se regăsește în textul Acordului de Asociere „Republica Moldova – Uniunea Europeană" și este totodată, o precondiție de îndeplinit de către Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Considerăm că, cercetarea respectivă ar putea aduce un sprijin real și de mare folos entităților publice cu atribuții pe filiera anticorupțională. Într-o altă ordine de idei, soluțiile de prevenire și combatere a corupției (inclusiv în sectorul financiar-bancar) ar putea contribui decisiv la prosperarea și dezvoltarea națională. De asemenea, cercetarea va contribui și la asigurarea unei încrederi a societății în actul de justiție. Or, nepedepsirea vinovaților de comiterea actelor de corupție, în special din domeniul corupției politice, corupției mari, corupției electorale, corupției financiare, afectează grav imaginea instituțiilor publice, induce insecuritate și neîncredere în instituțiile democratice și în reușita parcursului european al Republicii Moldova.

În fine, cercetarea nu poate fi catalogată drept una finală, nu este ultimul cuvânt și nici stația terminus în domeniul abordărilor științifico-practice anticorupționale. Cercetarea se prezintă drept un început de dialog cu administrația nou-investită. Vor urma și alte cercetări ce vor viza diverse aspecte ale problematicii activității anticorupționale, cu eventuale recomandări în adresa Guvernului Republicii Moldova. Rămânem mereu deschiși pentru dialog și sugestii de analiză, iar respectivul articol științific urmează a fi analizat și interpretat prin prisma ideilor, concluziilor și recomandărilor, inclusiv de lege-ferenda, ce vor fi expuse în lucrările ulterioare.

Scopul de bază al cercetării constă în furnizarea unui suport științific constant și de calitate pe dimensiunea asigurării securității naționale, în special variabila anticorupțională. Avem convingerea că, consolidarea procesului de realizare a actului de justiție pe cauzele de corupție, ar fortifica securitatea raporturilor juridice și în

ultimă instanță ar contribui la asigurarea securității naționale, în special, în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Realizarea cercetării științifice se va realiza cu ajutorul a trei niveluri de metode caracteristice **metodologiei** cercetării științifice. Astfel, inițial vom utiliza, în special, metodele: istorică, cercetându-se fenomenele de drept în evoluţie și metoda logică. Ulterior, în procesul de identificare a adevărului științific vom folosi şi metoda cercetării comparative. În acest sens, considerăm că experiența atât a Uniunii Europene, cât și a statelor membre ale Uniunii Europene ar putea fi interesantă și benefică eforturilui nostru de modernizare a legislației și de instituire a unei încrederi a societății în actul de justiție prin instituirea unei instanțe specializate în examinarea cauzelor de corupție și celor conexe – Curtea Anticorupție.

Totodată, la baza cercetării va sta metoda dialectică de cunoaştere, precum şi celelalte metode aferente, specifice fiecărei ştiinţe în parte, cum ar fi: metoda structural-sistemică, tehnico-juridică şi alte metode, aplicabile de cunoaştere a procedeelor social-politice.

Utilizarea ansamblului de principii şi metode, ne va permite să cercetăm obiectivele trasate într-o interdependenţă, în totalitatea lor, multilateral şi obiectiv.

Concluzia magistrală a cercetării este că, în Republica Moldova este nevoie de a reconceptualiza eforturile anticorupționale, inclusiv prin instituirea unui Tribunal Anticorupție, cu atribuții de examinare a cauzelor de corupție de rezonanță și cu prejudicii considerabile.

Rezultate obținute și discuții

Contextul postelectoral al anului 2025 se prezintă într-o lumină eminamente dinamică. Astfel, Programul de activitate al Guvernului condus de dl Alexandru Munteanu – „UE, Pace, Dezvoltare” a fost făcut public în ziua de 29 octombrie 2025, iar la data de 1 noiembrie 2025 Guvernul efectiv și-a demarat imediat activitatea profesională.

Programul de activitate al Guvernului Munteanu se prezintă drept un document de politici publice ce transpune viziunea de dezvoltare a Republicii Moldova pentru perioada 2025-2029 și prioritățile pentru principalele domenii de activitate.

În Program este stipulat că Republica Moldova păşeşte acum într-o etapă de transformare profundă, orientată spre finalizarea procesului de integrare europeană. Iar în procesul de integrare europeană, priorități vor fi **finalizarea negocierilor cu Uniunea Europeană până în anul 2028**, pregătind Republica Moldova pentru aderare; modernizarea și europenizarea cadrului juridic și instituțional prin implementarea Programului Național de Aderare 2025–2029, asigurând alinierea la acquis-ul Uniunii Europene și consolidarea capacităților instituționale pentru aplicarea acestuia; consolidarea dialogului politic, instituțional și tehnic cu Uniunea Europeană și cu statele membre, în vederea accelerării integrării și a transferului de expertiză.

În domeniul justiției, prioritățile Programului se axează pe finalizarea evaluării extraordinare a integrității judecătorilor și procurorilor până la finele lunii decembrie 2026, îmbunătățirea sistemului de investigare și judecare a cauzelor de corupție, **continuarea măsurilor anti-corupție**.

„…Cetățenii Republicii Moldova așteaptă o justiție care servește legea, nu interesele ilegitime, o justiție în care fiecare persoană, indiferent de poziție, influență sau avere, răspunde în fața acelorași reguli. Supremația legii trebuie să devină fundamentul încrederii dintre stat și societate, iar **integritatea actului de justiție** – garanția unei democrații funcționale. Totodată, avansarea reformelor în domeniul justiției este decisivă pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană și pentru consolidarea **statului de drept…**", se afirmă tranșant în conținutul Programului.

Domeniul apărării conturează priorități precum întărirea rezilienței naționale și a **culturii de securitate**, prin promovarea spiritului de apărare; creșterea atractivității serviciului militar, prin îmbunătățirea condițiilor de activitate, consolidarea garanțiilor sociale și promovarea unei cariere militare atractive; integrarea graduală în arhitectura de securitate europeană, folosind **armonizarea cadrului normativ**; adoptarea standardelor comune și angajarea activă în inițiativele europene din cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comune.

Ținem să precizăm că, ulterior, la data de 11 noiembrie 2025, în cadrul ședinței Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, Domnul Prim-ministru al Republicii Moldova a prezentat cele 10 priorități ale Guvernului pentru integrare europeană:

1. Finalizarea negocierilor de aderare și semnarea Tratatului de aderare în 2028;
2. Transformarea economiei naționale într-o economie europeană;
3. Constituirea unui **stat de drept veritabil** – pilonul de rezistență pe care se construiește aderarea europeană;
4. **Crearea unei administrații publice puternice și europene**;
5. Avansarea integrării în domenii care să aducă beneficii rapide și directe pentru cetățeni;
6. Întărirea parteneriatelor bilaterale cu statele membre ale UE;
7. Implementarea Programului Național de Aderare 2025-2029;
8. Coordonarea foarte strânsă între instituțiile responsabile de integrare europeană;
9. Comunicarea clară, transparentă și onestă cu cetățenii, mediul de afaceri, societatea civilă, diaspora, mediul academic, reprezentanții presei despre procesul de aderare – reforme și rezultate;
10. Promovarea Republicii Moldova și a rolului nostru de contribuitor activ pe continentul european;

Chiar dacă a evitat să utilizeze noțiunea de corupție și/sau sintagma de activitate anticorupțională, Dl Prim-ministru, prin enumerarea celor 10 priorități, a dat de înțeles

că toate aceste măsuri se pot așeza doar pe un făgaș al normalității, care presupune prevenire și control riguros al fenomenului corupției din partea instituțiilor publice și a societății. Or, statul de drept sau o „…administrație publică puternică și europeană…" nu pot exista decât în paradigma unui stat eliberat de tentaculele corupționale.

În acest sens, împărtășim viziunea Dlui Prim-ministru precum că „…succesul procesului de integrare europeană depinde de efortul comun al tuturor: funcționari, deputați, societatea civilă, mediul de afaceri, **mediul academic**, jurnaliști și cetățeni…".

Prin urmare, este de datoria noastră – a mediului academico-științific, de a pune umărul la reforma Republicii Moldova, consolidarea securității statului și crearea unu climat detașat de corupție și dominat eminamente de integritate instituțională și personală.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât, problematica anticorupțională este una complexă și multiaspectuală, cuprinzând direcții de cercetare ce interferează cu domenii precum: drept constituțional, drept financiar-bancar, dreptul procesual penal și civil, organizarea și funcționarea instituțiilor de drept etc.

Ideea magistrală, pe care se fundamentează demersul științific constă în faptul că, **Republica Moldova are nevoie de o Curte Anticorupție**.

Avem convingerea că, dacă se eșuează pe direcția remedierii fenomenului corupțional, Republica Moldova se poate trezi cu două consecințe grave: Constituirea unui Tribuna Internațional Anticorupțional sub egida ONU (similar celui din Guatemala) și năruirea visului de aderare la Uniunea Europeană.

Ideea unei Curți Anticorupție pentru Republica Moldova a pornit din data de 26 iulie 2023, atunci când Președintele Republicii Moldova a venit cu inițiativa materializată în textul Proiectului de Lege cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative (înregistrat în Cancelaria Parlamentului RM la data de 28 iulie 2023) [37].

Cert este faptul că respectivul demers urmează a fi coroborat cu ideile desprinse din Studiul fostului judecător din Germania și expert în materie anticorupțională – dr.Tilman Hoppe – „Sancțiuni disuasive pentru acte de corupție. Instanțe specializate / complete de judecată anticorupție. Practici internaționale și propuneri pentru Moldova" elaborat și publicat la Berlin în februarie 2021 [39].

Respectiv, problematica creării Curții Anticorupție, poate fi supusă cercetării prin prisma dimensiunilor teoretico-practice, precum:

§1. Problematica curților anticorupționale în sistemul documentelor internaționale și prin prisma viziunilor organismelor anticorupționale internaționale și regionale.

§2. Probleme și soluții pentru instituirea unei Curți anticorupționale în Republica Moldova.

§3. Situația la 01 decembrie 2025 sau Moldova quo vadis?

§1. Problematica curților anticorupționale în sistemul documentelor internaționale și prin prisma viziunilor organismelor anticorupționale internaționale și regionale.

În textul Convenției Națiunilor Unite împotriva Corupției (**UNCAC**) nu se regăsește nici o mențiune cu privire la curțile anticorupționale sau cu privire la vre-o obligativitate de instituire a atare curți. Totuși, așa cum reiese din opinia dlui Tilman Hoppe, UNCAC ar saluta o atare instituție. În acest sens se face trimitere la capitolul „Succese și bune practici" din Mecanismul pentru Evaluarea Implementării UNCAC evidențiază că instanțele anticorupție pot fi o complementare efectivă pentru agențiile anticorupție [39, p.53].

În ce privește Grupul Statelor Împotriva Corupției (**GRECO**), a fost menționat cazul Slovaciei, care a instituit o curte anticorupțională [39, p.54].

Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Consiliul Europei (**Comisia de la Veneția**) analizând proiectul de lege privind instituirea instanțelor anticorupționale din Ucraina, a abordat problematica dată într-o lumină favorabilă.

În opinia Comisiei de la Veneția – „…competența Înaltei Curți Anticorupție și cea a instanței de apel trebuie să corespundă cu cea a Biroului Național Anticorupție și a Procuraturii Speciale Anticorupție, sub condiția că competența instanțelor trebuie să fie definită în mod clar de lege…" [39, p.20].

Comisia a recunoscut că instanțele anticorupție pot fi o excepție legitimă de la principiul CCEJ – „…"judecătorii și instanțele specializate trebuie să fie introduse doar când sunt necesare din cauza complexității sau specificității legii sau faptelor și astfel pentru o administrare corespunzătoare a justiției…" [39, p.55].

Totodată, Comisia a fost destul de critică privind introducerea unor **judecători specializați** care să fie integrați în structura instanțelor judecătorești ordinare: „… Comisia nu vede în ce mod numirea judecătorilor specializați în toate **instanțele de drept comun** teritoriale, curțile de apel și Curtea Supremă ar putea fi justificată și implementată în practică…" [39, p.55].

În fine, pe marginea unei curți specializate în anticorupție s-a expus și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (**OSCE**). În 2004, OSCE a identificat instanțele anticorupție drept un remediu efectiv pentru sisteme judiciare foarte corupte. În contextul istoriei de succes din Hong Kong, OSCE menționează: „O altă trăsătură majoră care a fost identificată de la bun început este faptul că Hong Kong dispunea de un sistem **judiciar integru**, ceea ce însemna că dosarele erau procesate și examinate în modul cuvenit. În absența ordinii de drept, experimentul aproape cu certitudine avea să aibă alte rezultate. Acest fapt indică precauția că dacă o țară intenționează să urmeze calea Hong Kong-ului, aceasta trebuie de asemenea să se axeze pe integritate în ramura judiciară. […] Crearea 'instanțelor anticorupție' speciale sau 'instanțelor de integritate' ar putea fi o altă posibilitate. Pentru astfel de

instanțe trebuie să fie **selectați cu precauție** judecătorii și personalul de suport în baza **integrității** lor" [39, p.56].

În fapt, practica judiciară mondială atestă exemple de instituire a unor curți anticorupționale specializate. Este vorba de: Madagascar, Bulgaria, Malaysia, Indonezia (2016); Armenia și Afganistan (2020, proiect de lege) și Ucraina (2018).

Adevărul este că există și forme mixte, cum ar fi, spre exemplu, instanțe specializate anticorupție cu competențe orientate asupra cazurilor anticorupție, apelurile fiind depuse la Curtea Supremă. Atare sisteme sunt instituite în state precum: Slovacia, Tanzania și Thailanda (2016); Albania, Croația, Sri Lanka, Senegal, Nepal, Burundi, Camerun, Pakistan (2018).

§2. Probleme și soluții pentru instituirea unei Curți anticorupționale în Republica Moldova.

Împărtășim unele opinii formulate de expertul Tilman Hoppe, cu referire la arhitectura unei curți anticorupționale în Republica Moldova [39, pp.95-97]:

a) În lumina unei rate înalte de apeluri în a două instanță, o curte anticorupție va avea impact doar dacă cel puțin a doua instanță de asemenea este îngrădită de riscurile sistemului judiciar ordinar. În acest scop, în lumina jurisprudenței Curții Constituționale, un amendament constituțional ar putea fi necesar pentru a permite crearea curților specializate la nivel de **apel**. În articolul 115 (2) din Constituție, cuvântul "judecătorii" poate fi schimbat în "instanțe".

b) În lumina ratei înalte de recursuri în a treia instanță, mai rămân riscuri pentru condamnările adecvate de succes să fie inversate de ultima instanță, **Curtea Supremă**, asumând că deficiențele sale de integritate vor rămâne chiar și după reforma curentă. De exemplu, Curtea Supremă ar putea să stabilească sau să mențină niște criterii nerealist de înalte a sarcinii probării în cazurile de corupție. Acest risc ar putea fi atenuat prin crearea unui Colegiu specializat anticorupție în cadrul Curții Supreme.

c) În orice caz, chiar și la următorul pas, rămân riscurile pentru condamnări să fie declarate neconstituționale, din perspectiva jurisprudenței **Curții Constituționale** aparent independentă dar deseori percepută ca fiind mai degrabă obstructivă. Un risc similar există dacă Curtea Constituțională ar ridica standardele urmăririi penale și a examinării judiciare la un asemenea nivel, unde în rezultat condamnările efective ar devine mai puțin probabile pentru oricare instanță judiciară, inclusiv și o potențială curte anticorupție.

d) **Costul** unei curți anticorupție separate este considerabil: luni de dezbateri de politici și creație legislativă, selectarea judecătorilor, configurarea organizațională, salarii posibil mai mari pentru judecători anticorupție,

protecție, etc. Un astfel de efort ar putea funcționa doar cu un suport financiar considerabil din partea comunității internaționale.

e) **Competența jurisdicțională** unei astfel de curți anticorupție probabil că va trebui să treacă dincolo de cazurile de corupție.
f) Succesul unei astfel de curți va depinde mai cu seamă de **selectarea** judecătorilor "potriviți", în special cu referire la integritatea lor actuală și păstrarea integrității pe viitor. Un risc pentru procesul de selectare a judecătorilor ar putea fi oportunitatea pentru Curtea Constituțională să constate "cu zel" că orice implicare a internațională în acest proces, chiar și dacă cu titlu de recomandare, este neconstituțională.
g) O curte anticorupție va schimba lucrurile doar dacă dosare penale vor ajunge până la această instanță și într-un mod care să faciliteze judecarea lor corespunzătoare. Astfel, ca în orice jurisdicție, o astfel de reformă trebuie însoțită de reformarea tuturor treptelor de-a lungul lanțului de **implementare a legii** și cel a procesului penal în special.
h) Trebuie conștientizat faptul că o astfel de curte va fi un **experiment** în sine. Totuși, abținerea de la crearea unei curți anticorupție, de asemenea, riscă să fie prin sine un experiment - conducând la ani sau chiar decenii de încălcări sistemice și insuportabile ale drepturilor omului în rândul justițiabililor din cauza unui număr semnificativ de judecători corupți în Republica Moldova la toate instanțele.
i) Un aviz pozitiv al **Comisiei de la Veneția** privind curtea anticorupție de două nivele, cum a fost în Ucraina, ar securiza din punct de vedere juridic un astfel de experiment.
j) Este de așteptat să fie o **rezistență** sporită și creativă din partea diverșilor actori interesați în menținerea status quo curent – atât la crearea a unei astfel de curți, cât și la etapa de conlucrare (sau nu) cu o astfel de curte în practică.

Pe de altă parte, categoric nu suntem de acord cu unele opinii din spațiul juridic al Republicii Moldova, privind lipsa de necesitate în instituirea unei curți anticorupționale. În acest sens, citățm una din opiniile relevante pentru studiul nostru: „…Chemăm Ministerul Justiției și Guvernul Republicii Moldova să renunțe la inițiativa privind crearea unei instanțe specializate anticorupție pentru că aceasta nu este justificată din punct de vedere al necesităților juridice, vine în contradicție cu procesul de optimizare a hărții judecătorești, implică numeroase riscuri și, în esență, este contrară obiectivelor declarate de autorități cu privire la lupta cu corupția..." [7, p.34]. O altă opinie, pe care o considerăm profund eronată și pe care factorii decizionali ai Republicii Moldova ar trebui să o evite, gravitează în jurul ideii – „O alternativă creării instanțelor judecătorești este specializarea judecătorilor din instanțele existente. Având în vedere numărul redus al cauzelor penale, specializarea judecăto-

rilor în fiecare instanță de judecată nu este rezonabilă. Este totuși posibil de a specializa judecătorii din câteva instanțe judecătorești în examinarea tuturor cauzelor de corupție de aceste instanțe. Acest fapt poate fi realizat prin modificarea art. 40 Cod de procedură penală, schimbând competența de judecare a cauzelor de corupție, nu după locul comiterii infracțiunii, ci la locul efectuării urmăririi penale (locul aflării subdiviziunilor CNA și ale PA). În acest caz, cauzele de corupție vor fi examinate de mai puține judecătorii, astfel obținându-se în mod firesc un număr mai redus de judecători care ar putea examina cauzele de corupție și, astfel, s-ar putea mai ușor și eficient de investit în instruirea acestor judecători, fără a crea o instanță scumpă și a o expune prea simplu riscurilor de influență din partea terților. Ceea ce este totuși important este că în fiecare instanță să existe cel puțin trei judecători specializați în această materie, asigurând astfel posibilitatea distribuirii aleatorii a dosarelor de corupție. În același timp, în cazul în care volumul cauzelor de corupție nu va fi suficient, judecătorii specializați vor putea examina și alte categorii de cauze" [7, p.34].

§3. Situația la 01 decembrie 2025 sau Moldova quo vadis?

Ilustrul savant și profesor german, **Carl Friedrich Gauss**, cunoscut ca fiind „prinț al matematicii", afirma tranșant că „…matematica este regina științelor, iar aritmetica este regina matematicilor…".

Proiectând acest adevăr incontestabil asupra realităților din Republica Moldova, am putea deduce că uneori politicul este acel care nesocotește legitățile matematice.

Câteva cifre, pentru a elucida cele menționate supra.

La data de 20 martie 2023, Președintele Republicii Moldova Dna Maia Sandu, după ședința Consiliului Suprem de Securitate, declara categoric că „…**în maxim 3 luni se va crea și va fi funcțională Curtea Anticorupție**…" [33].

Deci, să reținem data de 20 martie 2023 și să constatăm în prealabil că la mai mult de **33 de luni** de la acea declarație, Republica Moldova așa și nu mai are o Curte Anticorupție.

La data de 26 iulie 2023 Președintele Republicii Moldova face uz de dreptul la inițiativă legislativă și expediază Parlamentului Republicii Moldova Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative (numărul de ieșire Nr.01-06-46) [37].

La data de 30 noiembrie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a votat în primă lectură Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative.

Pentru moment, la data de 01 decembrie 2025, crearea Curții anticorupție rămâne la nivel de vis frumos…dar năruit. Legiuitorul Republicii Moldova a decis să opteze pentru calea cu cea mai mică rezistență. În locul Curții anticorupție se propune constituirea de colegii specializate anticorupție, care vor activa la judecă-

toria Chișinău (în componență de 15 judecători), la Curtea de Apel Chișinău (în componență de 6 judecători) și la Curtea Supremă de Justiție.

În ce privește Curtea de Apel, colegiul va examina toate cauzele penale de corupție transmise de către Procuratura anticorupție precum și legalitatea actelor emise de Autoritatea Națională de Integritate (prin care se constată o diferență substanțială între veniturile obținute, cheltuielile realizate și averea dobândită).

Între timp, anticipând puțin lucrurile, **Consiliul Superior al Magistraturii** în ședința din 13 februarie 2024 a aprobat decizia prin care a dispus crearea unor **complete de judecători specializați** pentru examinarea mai rapidă și mai calitativă a dosarelor de corupție și de confiscare a averii, care urmează să activeze la Judecătoria Chișinău.

Iar în perioada de 29-30 aprilie 2025 o delegație a **Comisiei de la Veneția** a efectuat o vizită de documentare în Republica Moldova. Scopul vizitei a fost unul extrem de important pentru viitorul anticorupțional al țării noastre – elaborarea unei opinii de follow-up pe marginea **proiectului legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative** (votat în primă lectură la data de 30 noiembrie 2023 de către Parlamentul Republicii Moldova).

Dat fiind importanța domeniului anticorupțional (pentru efortul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și angajamentele anticorupționale asumate), **Comisia de la Veneția a efectuat cea de-a două vizită de documentare**.

Anterior, Comisia de la Veneția a mai expus o opinie vizavi de respectiva inițiativă legislativă (cu precădere axându-se pe subiectul creării Curții Anticorupție) [5].

Încă acum 2 ani, în toamna anului 2023, înainte de votul în primă lectură din Parlamentul Republicii Moldova, experții Comisiei de la Veneția au recomandat:

1. A exclude sintagma „**sistemul judecătoresc anticorupție**” din titlul și din textul proiectului de lege, pentru „…a nu crea impresia că lege își propune să fragmenteze corpul judecătoresc și să ofere un statut privilegiat judecătorilor care vor examina dosarele de corupție…” [5, pct.82 alin.1]. Ținând cont de faptul că în luna mai 2025 proiectul legii are titlul „Cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative” – Republica Moldova a considerat justificată sintagma în redacția veche.
2. A crea un colegiu special pe lângă **Curtea Supremă de Justiție**, având în vedere crearea colegiului similar pe lângă Curtea de Apel Chișinău [5, pct.82 alin.2]. În principiu, textul proiectului a fost completat cu mențiunea privind constituirea unui colegiu specializat anticorupți, care vor activa la Curtea Supremă de Justiție. Totuși, pentru moment, nu se cunoaște în ce măsură prevederea dată va supraviețui celei de-a doua expertizare a Comisiei de la Veneția coroborate cu apele politice tumultoase a unui Parlament aflat în prag de alegeri parlamentare.

3. A analiza dacă **6 judecători de la Curtea de Apel** Chișinău vor face față volumului de muncă, în condițiile în care în prima instanță, potrivit proiectului, vor fi 15 judecători [5, pct.40-41].
4. Înființarea unei noi instanțe prezintă provocări serioase **logistice și organizatorice**, care necesită timp și resurse financiare semnificative, iar proiectul de lege nu a fost însoțit de o evaluare a impactului bugetar. Iar înființarea unor noi organe ad-hoc retrage resursele și sprijinul politic de la instituțiile statului care au fost create pentru a combate corupția din justiție [5, pct.19-20].
5. Înființarea unei Curți anticorupție creează riscul de a complica sistemul și nu este mereu **rentabilă, mai ales în țările mici** [5, pct.17].

Pentru moment, este destul de complicat de anticipat traiectoria Parlamentului Republicii Moldova în transpunerea în practică a conceptului unei Curți Anticorupție.

Pentru moment, constatăm cu regret, lipsa discuțiilor din spațiul public, ce ar fi axate pe problematica Curții Anticorupție. Prim-ministrul Republicii Moldova, atât în discursul său de investire, cât și în declarațiile publice ulterioare a ocolit respectivul subiect.

Prin urmare, devine un imperativ completarea Programului de activitate al Guvernului prin acțiuni ce ar viza promovarea conceptului de constituire a unui Tribunal anticorupție în Republica Moldova.

Concluzii

Drept urmare a celor analizate și dezbătute pe parcursul articolului științific, venim cu următoarele **concluzii generale**:

1. Cercetarea de față își aduce contribuția modestă, pe cale științifică, la fortificarea rezilienței securității naționale a Republicii Moldova în perioada post-electorală: 2025-2029, accentul de investigare fiind plasat pe viziunile anticorupționale;
2. Reforma justiției anticorupționale devine imperativă din moment ce suntem acceptați ca și stat-candid de aderare la Uniunea Europeană;
3. Corupția și problemele grave din justiție, dacă nu vor fi remediate, inclusiv prin intermediul instrumentelor științifico-doctrinare, vor continua să distrugă din interior statul Republica Moldova și vor compromite realizarea vectorului strategic al țării noastre de integrare în Uniunea Europeană;
4. Conștienți de acest pericol, atât Guvernul, cât și Parlamentul, fiecare pe domeniul său de competență, au demarat acțiuni concrete și radicale de remediere a situației grave din domeniul Justiției (reforma Curții de Justiție; delimitarea competențelor Procuraturii Anticorupție și Centrului Național Anticorupție; instituirea Curții anticorupție și mai nou – comasarea procuraturilor specializate);

5. Investirea rapidă a noului Guvern al Republicii Moldova (01 noiembrie 2025) insuflă optimism în ce privește continuarea și aprofundarea reformelor, inclusiv pe filiera asigurării securității naționale și realizării de activități anticorupționale;
6. Tergiversarea înființării Curții Anticorupție are un impact negativ imens asupra luptei cu corupția și afectează grav imaginea Republicii Moldova în exterior.

În sensul valorificării rezultatelor cercetării științifice, concluziile formulate urmează a fi materializate într-un șir de **propuneri de ordin general**:

1. **A completa Programul de activitate al Guvernului Munteanu** cu unele activități anticorupționale, care, din varii motive, au fost omise. În principal, este vorba de crearea Curții Anticorupție; reforma cadrului legal cu referire la integritatea instituțională; reforma justiției etc. În ultimă instanță, respectivele acțiuni vor aduce o contribuție fundamentală la fortificarea rezilienței securității naționale a Republicii Moldova.

2. A înființa **Curtea Anticorupție** (în ideal, optăm pentru sintagma de Tribunal Anticorupție), cu competențe de examinare a 3 cauze fundamentale:

2.1. Corupția mare;

2.2. Corupția electorală cu prejudiciu echivalent de peste 500 Euro;

2.3. Fraudele bancare cu prejudiciu echivalent de peste 50.000 Euro.

3. A fortifica competențele Procuraturii anticorupție, ținând cont de faptul că, spre exemplu, în anul 2024, timp de 10 luni, procuratura finalizase doar 37 de dosare. Tocmai din aceste considerente, am argumentat de-a lungul anilor necesitatea **atribuirii în competența Procuraturii anticorupție a cauzelor de fraudă bancară cu un prejudiciu echivalent de peste 50.000 Euro**.

4. A transpune în practică recomandările GrecoRC4(2020)9 din 25 Septembrie 2020. Raport GRECO: **Prevenirea corupției în rândul membrilor Parlamentului, judecătorilor și procurorilor**.

5. A finaliza **reforma Curții Supreme de Justiție**, asigurându-se un concurs echitabil și transparent de suplinire a funcțiilor vacante.

6. A reconceptualiza mecanismul de evaluare a **integrității instituționale** și a integrității personale.

7. A crea mecanisme juridice privind activitatea eficientă a **avertizorilor de integritate**.

8. Drept model de funcționare a instituției **avertizorilor de integritate** se propune a fi cel după exemplul **Statelor Unite ale Americii**.

Referințe bibliografice:

1. Comisia de pre-vetting. A se vedea: https://vetting.md/ (accesat la 31.03.2025).

2. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCEJ), Opinia Comisiei de la Veneția (2012) Nr. 15 privind specializarea judecătorilor, Concluzii iii, https://rm.coe.int/ccje-opinion-2012-no-15-on-the-specialisation-of-judges/16809f0078 (accesat la 24.03.2025).
3. Constituția Republicii Moldova din 1994.
4. Expert economic: În 2022 a fost recuperată cea mai mică sumă din frauda bancară. Chișinău, 15 martie 2023. https://noi.md/md/economie/expert-economic-in-2022-a-fost-recuperatea-cea-mai-mica-suma-din-frauda-bancara (accesat la 16.03.2025).
5. European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). CDL-AD(2023)032. Republic of Moldova. Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on the Draft Law of anti-corruption judicial system and on amending some normative acts. Adopted by the Venice Commission at its 136th Plenary Session (Venice, 6-7 October 2023). Strasbourg, 10 October 2023. 17 p.
6. Frauda bancară: Procurorii au calculat încă 15 miliarde de lei prejudicii. Chișinău, 12 septembrie 2022. https://stiri.md/article/economic/frauda-bancara-procurorii-au-calculat-inca-15-miliarde-de-lei-prejudicii (accesat la 02.03.2025).
7. GOINIC, Daniel. MACRINICI, Sorina. Instanța anticorupție – este oare aceasta necesară în Republica Moldova? Chișinău: Centrul de Resurse Juridice din Moldova. 2020. 34 p. https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/10/CRJM-Oportunit-instanta-anticoruptie-2020.pdf (accesat la 22.03.2025).
8. GORIUC S., GUȘTIUC A., Regimul juridic al recomandărilor Comisiei de la Veneția. În: Revista Administrarea Publică, 2020, nr.1 (105), pp.31-37. ISSN 1813-8489.
9. GrecoRC4(2020)9 din 25 Septembrie 2020. Raport GRECO: Prevenirea corupției în rândul membrilor Parlamentului, judecătorilor și procurorilor. Runda a 4-a de evaluare. Strasbourg, 2020. 20 p.
10. GRIBINCEA, Vladislav. ȘTEFAN, Laura. Studiu privind optimizarea structurii procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor din Republica Moldova. Chișinău: Ed. Centrul de Resurse Juridice din Moldova. 2014. 74 p.
11. GUȘTIUC, Andrei. *Background Note summarizing the existing legal framework of anti-corruption institutions.* Chisinau: Delegation of the European Union to Moldova, 2016. 14 p.
12. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. *Impactul corupției asupra drepturilor omului în Republica Moldova.* În: Culegerea de articole a Conferinței științifico-practice internaționale „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile MAI și alte organe de drept" din decembrie 2021. Academia „Ștefan

cel Mare" a MAI. Chișinău, 2021. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/115-124_11.pdf p.115-124.
13. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. *Impactul pandemiei coronavirus: reconfigurarea direcțiilor strategice de dezvoltare a Republicii Moldova*. În: Studii și Cercetări Juridice. Culegere de lucrări științifice de specialitate. Partea 1/2020. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. 2020. pp.10-18. ISBN 978-9975-3201-2-2.
14. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. *Fortificarea mecanismelor de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin consolidarea instituțiilor anticorupție din Republica Moldova*. În materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Convergențe în Dreptul Public Internațional privind activitățile specifice din sectoarele: apărare, afaceri interne, afaceri externe și structuri de inteligență în strategiile viitorului", organizate la 30 martie 2023, Facultatea Drept și Științe Sociale, Universitatea „1 Decembrie 1918" din **Alba Iulia**, România. pp.52-70. ISSN: 2587-4365. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/205994
15. GUȘTIUC, Andrei; GUȘTIUC, Ludmila**.** *Consacrarea sistemului de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin regândirea activității instituțiilor anticorupție din Republica Moldova.* În: Culegerea de lucrări științifice – Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației", 7 iunie 2023. Universitatea de Stat „B.P.Hașdeu", Cahul, 2023. Vol.X, Partea I. **Cahul**, 2023. 457 p. (pp.132-141). ISSN: 2587-3563. CZU: 342.72.73:33 (478). https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/186940
16. GUȘTIUC, A. *The concerns of the Republic of Moldova on the dimension of institutional integrity and anti-corruption practices at the opening stage of negotiations for accession to the European Union* (traducere din l.engleză: „Preocupările Republicii Moldova pe dimensiunea integrității instituționale și a practicilor anticorupție la etapa de deschidere a negocierilor de aderare la Uniunea Europeană"). În: Materialele Conferinței științifice internaționale – „Humanitarian Standards of Legal Systems in the modern world: challenges, solutions, trends" (trad. din En.: Standarde umanitare ale sistemelor de drept în lumea modernă: provocări, soluții, perspective) din 16 mai 2024. Zaporozhye State University (Universitatea de Stat din Zaporoje). **Zaporoje**, 2024. 255p. [pp.69-76]. ISBN: 340.116(100): 172 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208443
17. GUȘTIUC, A. *Dimensiunea integrității administrației publice la etapa de deschidere a negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale (Ediția XXVIII) din 17 mai 2024. Universitatea de Stat din Moldova, Insti-

tutul de Administrație Publică. **Chișinău**, 2024. 490p. [pp.190-197]. ISBN: 978-9975-62-786-3.

18. GUȘTIUC, A. GUȘTIUC, L. *Institutional integrity and anti-corruption practices – challenges to the national security of the Republic of Moldova at the opening stage of negotiations for accession to the European Union*. În: Materialele Conferinței internaționale „Parteneriatul UE-EST în condițiile schimbărilor geopolitice și a provocărilor de securitate: oportunități noi formate de cooperare", Cernăuți, Ucraina, 6-7 iunie 2024. **Kiev**: Asociația Ucraineană a profesorilor și cercetătorilor din domeniul integrării europene (APREI) și Institutul de Integrare Europeană și Studii Regionale al Universității Naționale „Yuriy Fedkovici" din Cernăuți, 2024. 152 p. [pp.46-54]. УДК 327(4). https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208434
19. GUȘTIUC, A. *Integritatea instituțională – condiție sine qua non de integrare în spațiul european al cercetării și educării*. În: Materialele Conferinței internaționale „Prospects and problems of research and education integration into the European Area" (trad.din En.: „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației"). Volumul XI, Partea I. **Cahul**: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu", 2024. 381p. [pp.32-37]. 0.4 c.a. ISSN 2587-3563. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/213152
20. GUȘTIUC A., GUȘTIUC L. *Alinierea Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene prin fortificarea mecanismului de apărare a drepturilor economice ale persoanelor și consolidarea instituțiilor anticorupție*. În Culegerea de lucrări științifice de specialitate. Partea Nr. 7-8/2023. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM. Chișinău, 2024. 252 p. [pp.46-81]. ISBN: 978-9975-62-727-6 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/207795
21. GUȘTIUC L. *Cadrul legal de integritate în Republica Moldova.* În: Studii și Cercetări Juridice. Culegere de lucrări științifice de specialitate. Partea 2/2020. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. 2020. pp.42-52. ISBN 978-9975-3201-3-9.
22. GUȘTIUC L. *Corupția – element ce periclitează securitatea națională a Republicii Moldova.* În: Mat. mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 8 decembrie 2016. Chișinău, 2017, ISBN 978-9975-66-565-0
23. GUȘTIUC L. *Fraudarea intereselor financiare ale Uniunii Europene în cadrul proiectelor finanțate de către Uniunea Europeană în Republica Moldova: repere evolutive de ordin legal.* În: Mat. mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 6 dec. 2017. Chișinău, 2018, p. 218-225. ISBN 978-9975-71-978-0

24. GUȘTIUC, Ludmila. *Implementarea standardelor anticorupție ale Consiliului Europei în Republica Moldova.* În: Studii și cercetări juridice. Partea 3/2021. Chișinău, 2021. p. 137-148. ISBN 978-9975-3201-7-7
25. GUȘTIUC, Ludmila. *Rolul politicilor anticorupționale regionale în fortificarea vectorului european al Republicii Moldova.* Studii și cercetări juridice Partea nr. 5/2023, Chișinău, 2023, p. 58-65. CZU 34(082) S 934. ISBN 978-9975-3430-3-9 file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Studii%20se%20cercetari%20juridice__PARTEA%205-1.pdf
26. GUȘTIUC, Ludmila. *Standarde internaționale anticorupție*. Studii și cercetări juridice. Partea nr. 6/2023, Chișinău, 2023. p. 63-75. CZU 34 (082) S 93 ISBN 978-9975-3430-4-6 file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Studii si cercetari juridice__PARTEA 6.pdf
27. Guvernul Republicii Moldova. Strategia de reformă a administrației publice din Republica Moldova, pentru anii 2023-2030, aprobată de executiv. https://gov.md/ro/content/strategia-de-reforma-administratiei-publice-din-republica-moldova-pentru-anii-2023-2030 (accesat la 15.03.2023).
28. Hotărârea Guvernului nr. 405/21.08.2019 cu privire la eficientizarea activităților anticorupție și reforma justiției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 261-268/526, 23.08.2019
29. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova Nr.88 din 04.04.2022 privind confirmarea componenței nominale a Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.97 din 07.04.2022. art.Nr.165.
30. Impactul corupției asupra realizării drepturilor omului în Republica Moldova: Studiu analitic cu recomandări de politici. Centrul pentru Drepturi Civile și Politice. Geneva-Chișinău, 2021. 88 p.
31. Legea Republicii Moldova nr.26 din 10.03.2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.72 din 16.03.2022. art.Nr.103.
32. Legea Republicii Moldova Nr.159 din 07.07.2016 cu privire la procuraturile specializate. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.245-246 din 30.07.2016. art.Nr.519.
33. Maia Sandu, după ședința CSS: În maxim 3 luni se va crea și va fi funcțională Curtea Anticorupție. 20.03.2023. https://tribuna.md/2023/03/20/maia-sandu-dupa-sedinta-css-in-maxim-3-luni-se-va-crea-si-va-fi-functionala-curtea-anticoruptie/ (accesat la 24.03.2023).
34. Opinia Comisiei de la Veneția Nr. 896/2017, CDL-AD(2017)020, privind proiectul de lege privind Curtea Anticorupție, p.20, https://www.venice.coe.

int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)020-e (accesat la 23.03.2023). Citat de TILMAN Hoppe. Op.cit. p.55
35. Opinie comună Amicus Curiae privind infracțiunea de îmbogățire ilicită (Opinia Comisiei de la Veneția și a OSCE/ODIHR despre infracțiunea de îmbogățire ilicită). Adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 132-a sesiune plenară (Veneția, 21-22 octombrie 2022). Veneția, 2022. 18 p. https://constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=2491&t=/Media/Noutati/Opinia-Comisiei-de-la-Venetia-i-a-OSCEODIHR-despre-infractiunea-de-imbogatire-ilicita (accesat la 13.03.2023).
36. OSCE, Cele mai bune practici de combatere a corupției (2004), pagina 166, https://www.osce.org/eea/13738 (accesat la 24.03.2023). Citat de TILMAN Hoppe. Op.cit. p.56.
37. Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative. Inițiativa legislativă a Președintelui Republicii Moldova Nr.01-06-46 din 26 iulie 2023. Votat în primă lectură la data de 30 noiembrie 2023 de către Parlamentul Republicii Moldova.
38. TALMACI Francisco. Activitatea analitică ca instrument de prevenire și combatere a infracțiunilor de corupție. Teză de doctor în drept. USPEE „C.Stere". Chișinău, 2022. 199 p.
39. TILMAN Hoppe. Sancțiuni disuasive pentru acte de corupție. Instanțe specializate/complete de judecată anticorupție. Practici internaționale și propuneri pentru Moldova. Ed. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Berlin, 2021. 97 p.